

CHET TILI O‘QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR VA RAQAMLI RESURLARDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI

Toshmatova Madinaxon Kodirovna

Namngan davlat pedagogika instituti Ijtimoiy fanlar fakulteti talabasi

Annotatsiya: ushbu ilmiy maqolada chet tili (ingliz tili) o‘qitishda innovatsion texnologiyalar va raqamli resurslardan foydalanishning ta’lim jarayoniga pedagogik va metodik integratsiyasi tahlil qilingan. Maqolada interaktiv ta’lim vositalari, digital platformalar va multimodal yondashuvlarning o‘quvchilarning lingvistik kompetensiyalarini shakllantirish, mustaqil kommunikativ faoliyatni rivojlantirish hamda til o‘rganish motivatsiyasini oshirishdagi roli ko‘rsatilgan. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarning ta’lim samaradorligini oshirishdagi afzalliklari, ularning o‘quv jarayoniga moslashtirilishi hamda pedagoglarning texnologik tayyorgarligi masalalari muhim ilmiy jihatdan yoritilgan. Tadqiqot natijalari raqamli resurslarning chet tili o‘qitishda didaktik va metodik jarayonlarni modernizatsiya qilishda innovatsion pedagogik yondashuvlarni qo‘llash imkoniyatlarini tasdiqlaydi.

Kalit so‘zlar: lingvistika, interaktivlik, multimodallik, digitalizatsiya, pedagogika, kompetensiya, innovatsiya, metodologiya.

Аннотация: В данной научной статье проведён анализ педагогической и методической интеграции инновационных технологий и цифровых ресурсов в процесс обучения иностранным (английским) языкам. В работе раскрыта роль интерактивных образовательных средств, цифровых платформ и мультимодальных подходов в формировании лингвистической компетенции обучающихся, развитии их самостоятельной коммуникативной активности и повышении мотивации к изучению языка. Кроме того, освещены преимущества современных технологий в повышении эффективности образовательного процесса, их адаптация к учебной среде и вопросы технологической готовности педагогов. Результаты исследования подтверждают возможности применения инновационных педагогических подходов при модернизации дидактических и методических процессов с использованием цифровых ресурсов в преподавании иностранных языков.

Ключевые слова: лингвистика, интерактивность, мультимодальность, цифровизация, педагогика, компетенция, инновация, методология.

Abstract: This scientific article analyzes the pedagogical and methodological integration of innovative technologies and digital resources into the process of teaching foreign (English) languages. The paper highlights the role of interactive learning tools, digital platforms, and multimodal approaches in developing students' linguistic competence, fostering independent communicative activity, and enhancing motivation for language learning. Furthermore, the advantages of modern technologies in increasing the effectiveness of education, their adaptation to the learning environment, and the issue of teachers' technological readiness are scientifically examined. The research results confirm the potential of applying

innovative pedagogical approaches to modernize didactic and methodological processes through the use of digital resources in foreign language teaching.

Keywords: linguistics, interactivity, multimodality, digitalization, pedagogy, competence, innovation, methodology.

KIRISH

XXI asrda globallashuv, raqamli transformatsiya va texnologik taraqqiyot natijasida ta'lim sohasida innovatsion texnologiyalarning ahamiyati keskin ortib bormoqda. Ayniqsa, chet tillarini, xususan ingliz tilini o'qitishda zamonaviy raqamli resurslardan foydalanish nafaqat ta'lim samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Mazkur yo'nalishda raqamli pedagogika, interaktiv platformalar, multimediya vositalari, sun'iy intellekt asosidagi o'quv tizimlari va onlayn ta'lim resurslari keng qo'llanilmoqda.

O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni, ayniqsa ingliz tilini o'qitish bo'yicha tub islohotlar amalga oshirilmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyevning tashabbusi bilan qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-187-sonli qaror (2021-yil 6-may)da xorijiy til o'qituvchilarining malakasini oshirish, o'quv jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng tatbiq etish va raqamli resurslardan foydalanish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri etib belgilangan [1].

Shuningdek, "Yangi O'zbekiston – maktab ostonasidan boshlanadi" tamoyili asosida qabul qilingan PF-81-sonli Farmon (2022-yil 28-yanvar)da raqamli ta'lim muhitini yaratish, o'qitish jarayonini zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida tashkil etish, ta'limda innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish zarurligi alohida qayd etilgan [2]. Ushbu qarorlar asosida chet tili ta'limida innovatsion metodlar, jumladan, virtual laboratoriyalar, onlayn test platformalari, sun'iy intellekt asosidagi til o'rgatuvchi ilovalar va raqamli lug'atlar keng tatbiq etilmoqda.

Yuqoridagi islohotlar 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ham o'z ifodasini topgan bo'lib, unda ta'lim sifatini oshirish, raqamli vositalar orqali xorijiy tillarni o'rganishga keng imkoniyatlar yaratish masalalari ustuvor vazifa sifatida belgilangan [3]. Xususan, ingliz tilini o'qitishda ilg'or xalqaro tajribalarni joriy qilish, o'quvchi-yoshlarning axborot va lingvistik savodxonligini oshirish, interaktiv o'quv muhitini shakllantirish kabi masalalar ilmiy tadqiqotlar doirasida alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Mavzuga doir ilmiy manbalarda raqamli ta'lim vositalarining o'quvchilar motivatsiyasiga ijobiy ta'siri, mustaqil til o'rganish jarayonidagi qulayligi, ta'limning shaxsga yo'naltirilganligi va ko'nikmalarni mustahkamlashdagi roli keng yoritilgan. Jumladan, M. Warschauer, R. Blake, va A. Kukushkina kabi olimlar asarlarida raqamli texnologiyalarning chet tillarini o'qitishdagi afzalliklari chuqur tahlil etilgan

[4][5]. Shu bilan birga, O‘zbekiston pedagogikasida ham interaktiv texnologiyalar asosidagi o‘qitish metodlari bo‘yicha ilmiy izlanishlar faollashgan.

Shu bois, ingliz tilini o‘qitishda innovatsion texnologiyalar va raqamli resurslarning afzalliklarini chuqur ilmiy tahlil qilish, ularning ta‘lim jarayoniga ta‘sirini baholash va samarali metodik yondashuvlarni ishlab chiqish zamonaviy pedagogikaning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Bu esa, nafaqat ilmiy-nazariy jihatdan, balki amaliy-pedagogik nuqtayi nazardan ham katta ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Chet tilini, xususan ingliz tilini o‘qitishda innovatsion texnologiyalar va raqamli resurslardan foydalanish masalasi zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda katta e‘tibor qaratilayotgan muhim yo‘nalishdir. O‘zbekistonlik olimlar tomonidan so‘nggi yillarda ushbu sohada qator ilmiy izlanishlar olib borilgan bo‘lib, ularning ishlari ta‘lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etishning samaradorligini ilmiy asoslashga xizmat qiladi.

Masalan, pedagogika fanlari doktori X. Yo‘ldoshevning “Innovatsion pedagogik texnologiyalar va raqamli ta‘lim resurslari” nomli monografiyasida chet tilini o‘qitishda interaktiv va multimediya vositalarining o‘rni, ularning o‘quvchilarning til ko‘nikmalarini shakllantirishdagi roli keng yoritilgan [6]. Muallif, shuningdek, raqamli platformalar yordamida o‘quvchilarning mustaqil faoliyatini tashkil etish metodikasini ilgari suradi.

Bundan tashqari, B. Islomovning “Zamonaviy xorijiy til ta‘limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tatbiqi” nomli ishida raqamli resurslardan foydalanishning didaktik asoslari, o‘quv jarayonida individual yondashuvni ta‘minlashdagi ahamiyati tahlil qilingan [7]. Islomov ta‘lim sifatini oshirishda virtual darsliklar, onlayn test tizimlari va interfaol mashg‘ulotlar samaradorligini alohida ta‘kidlaydi.

Shuningdek, pedagogika fanlari nomzodi M. Tursunovning “Chet tilini o‘qitishda innovatsion texnologiyalar: nazariy va amaliy jihatlar” nomli monografiyasida innovatsion pedagogik yondashuvlarning samaradorligini oshirish uchun zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash usullari va metodikalari bayon etilgan [8]. Muallif ta‘lim jarayonida multimodal o‘qitish, ko‘p tarmoqli interaktiv usullar va individuallashtirilgan o‘quv dasturlarini yaratish muhimligini ko‘rsatadi.

Ushbu manbalardan kelib chiqqan holda, maqolada quyidagi metodik yondashuvlar va tadqiqot usullari qo‘llanildi:

Komparativ tahlil – O‘zbekistonlik olimlarning zamonaviy pedagogik va metodik ishlanmalarini xalqaro tajriba bilan taqqoslab, ingliz tilini o‘qitishda innovatsion texnologiyalarni qo‘llashning samaradorligi baholandi.

Eksperimental pedagogik metod – raqamli resurslar va interaktiv platformalardan foydalanish orqali ta‘lim jarayonida o‘quvchilarning til ko‘nikmalari rivojlanishiga ta‘sirini o‘rganish uchun maktab va oliy ta‘lim muassasalarida pilot sinovlar o‘tkazildi .

Tahliliy metod – O‘zbekiston Respublikasi ta’lim tizimidagi normativ-huquqiy hujjatlar, Prezident qarorlari hamda ilmiy maqolalar asosida innovatsion texnologiyalarni tatbiq etishning metodologik asoslari o‘rganildi.

Pedagogik kuzatuv va intervyu – ingliz tilini o‘qituvchi va o‘quvchilar bilan olib borilgan suhbatlar va o‘quv jarayonidagi kuzatuvlar yordamida innovatsion metodlarning amaliy samaradorligi tahlil qilindi.

Mazkur metodlar yordamida chet tilini o‘qitishda innovatsion texnologiyalar va raqamli resurslarning afzalliklari aniqlandi, ular orasida o‘quvchilarning mustaqil ish faoliyatini kuchaytirish, til o‘rganish jarayonini individualizatsiyalash, interaktiv va multimodal ta’lim muhitini yaratish kabi jihatlar alohida ta’kidlandi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Ushbu tadqiqot doirasida chet tilini o‘qitishda innovatsion texnologiyalar va raqamli resurslardan foydalanishning samaradorligi eksperimental sinovlar, so‘rovnomalar va o‘qituvchilar hamda o‘quvchilarning kuzatuvlari asosida o‘rganildi. Olingan natijalar innovatsion yondashuvlarning til o‘rganish jarayoniga ijobiy ta’sir ko‘rsatishini isbotladi.

Eksperimental guruhda tashkil etilgan darslarda interaktiv ta’lim platformalari, virtual laboratoriyalar va raqamli test tizimlaridan foydalanish natijasida o‘quvchilarning ingliz tilini egallash ko‘nikmalari sezilarli darajada oshdi. Ayniqsa, so‘z boyligi, tinglab tushunish va og‘zaki nutqdagi faollik o‘shishida aniq ijobiy o‘zgarishlar kuzatildi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, innovatsion texnologiyalarni qo‘llash o‘quv jarayonini individualizatsiyalashga va o‘quvchilarning mustaqil o‘qish motivatsiyasini oshirishga xizmat qilmoqda.

Quyidagi jadvalda tadqiqot doirasida o‘tkazilgan so‘rovnomalar va baholash natijalari tahlil qilingan:

№	Ko‘rsatkich	Baholash mezonlari	Eksperimental guruh o‘rtacha (%)	Nazorat guruhi o‘rtacha (%)	Farq (%)	Standart og‘ish (%)	Izohlar
1	Til o‘rganishga motivatsiya	Faollik, qiziqish, o‘z-o‘zini baholash	88	65	+23	4.5	Innovatsion texnologiyalar motivatsiyani oshiradi
2	So‘z boyligini oshirish	Yangi so‘zlarni o‘zlashtirish tezligi	81	58	+23	5.0	Interaktiv mashqlar samarali
3	Tinglab tushunish ko‘nikmal	To‘g‘ri tushunish, javob berish	85	60	+25	4.0	Raqamli resurslar tinglab

	ari	darajasi					tushunishni yaxshilaydi
4	Og'zaki nutqdagi faollik	So'zlashish tezligi, grammatik to'g'rilik	79	55	+24	4.8	Virtual muhitda so'zlashish imkoniyati ta'siri
5	Mustaqil o'rganish qobiliyati	Raqamli resurslardan foydalanish, topshiriqlarni bajarish	90	62	+28	3.5	Moslashtirilgan resurslar mustaqillikni oshiradi
6	O'qituvchi tomonidan metodik yondashuv	Innovatsion texnologiyalarni qo'llash darajasi	83	59	+24	5.2	O'qituvchilarning texnologiyalarni qabul qilishi
7	O'quv jarayonining samaradorligi	Sinfdagi umumiy natija, faol qatnashuv	87	61	+26	4.1	Interaktivlik va differensial yondashuv natijasi
8	Texnologik resurslar bilan qamrov	Raqamli resurslardan foydalanish chastotasi	92	64	+28	3.8	O'quvchilar va o'qituvchilar faol ishtiroki

1-jadval. Innovatsion texnologiyalar va raqamli resurslardan foydalanishning samaradorligi bo'yicha murakkablashtirilgan baholash natijalari.

Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, innovatsion texnologiyalarni tatbiq etgan guruhning barcha ko'rsatkichlari nazorat guruhiga nisbatan sezilarli darajada yuqoridir. Ayniqsa, mustaqil o'rganish qobiliyati (+28%), texnologik resurslar bilan qamrov (+28%) va tinglab tushunish ko'nikmalarining rivojlanishi (+25%) eng yuqori o'sishni ko'rsatmoqda. Bu holat, raqamli va innovatsion resurslarning o'quvchilarni faollashtirishda, individual o'rganish jarayonini qo'llab-quvvatlashda muhimligini tasdiqlaydi.

Shuningdek, o'qituvchilarning metodik yondashuvdagi yangiliklarni qabul qilishi va ulardan samarali foydalanishi ham yuqori natijalar bilan tavsiflanadi. Bu esa ta'lim sifatini oshirishda nafaqat texnologiyalar, balki ularni o'qituvchilarga integratsiya qilish jarayonining ahamiyatini ko'rsatadi. O'qituvchilarning pedagogik faoliyatida innovatsion texnologiyalardan foydalanish metodik jihatdan ham samarali ekanligi aniqlandi. O'qituvchilar so'rovnomalarida raqamli resurslar yordamida dars rejasini moslashtirish va o'quv jarayonini individuallashtirish imkoniyatlari yuqori baholandi.

Ammo tadqiqot davomida ayrim kamchiliklar ham aniqlangan. Xususan, ba'zi o'qituvchilar uchun raqamli platformalarni samarali qo'llash bo'yicha metodik tayyorgarlik yetarli emasligi, shuningdek, ayrim maktablarda texnologik infratuzilma va internet resurslarining cheklanganligi ta'lim sifatiga salbiy ta'sir qilmoqda. Bu kamchiliklarni bartaraf etish uchun o'qituvchilarga doimiy malaka oshirish kurslarini tashkil etish va ta'lim muassasalarida zamonaviy texnologik baza yaratish zarur.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonning ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalar va raqamli resurslardan keng va tizimli foydalanish, shuningdek, pedagoglarning metodik tayyorgarligini kuchaytirish orqali chet tilini o'qitish sifatini sezilarli darajada yaxshilash mumkin.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Chet tili o'qitishda innovatsion texnologiyalar va raqamli resurslardan foydalanishning afzalliklari mavzusida olib borilgan tadqiqotlarimiz natijasida quyidagi xulosalarni taqdim etamiz:

- ingliz tilini o'qitishda innovatsion texnologiyalar va raqamli resurslarning qo'llanilishi o'quvchilarning til o'rganish jarayonida lingvistik ko'nikmalarini, xususan, nutq va tinglab tushunish sohalarida sezilarli darajada oshirishini ta'kidlash zarur. Bu esa o'quvchilarning mustaqil va faol o'rganish faolligini rag'batlantiradi;

- tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli platformalar va interaktiv ta'lim vositalaridan foydalanish o'quvchilarda so'z boyligini kengaytirish, grammatika va kontekstga mos ifodalarni mustahkamlashga samarali ta'sir ko'rsatmoqda;

- innovatsion texnologiyalar yordamida o'qituvchilarning pedagogik metodikasi yangilanib, ta'lim jarayonida individual va differensial yondashuvlarni qo'llash imkoniyati kengaydi. Bu esa har bir o'quvchining qobiliyatiga mos ta'limni tashkil etishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi;

- zamonaviy raqamli resurslar ta'lim sifatini oshirishda, o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan ijobiy motivatsiyasini kuchaytirishda katta ahamiyat kasb etadi, bu esa natijada ta'lim samaradorligini yaxshilaydi;

- shu bilan birga, o'qituvchilarning texnologik vositalarni yetarlicha chuqur o'zlashtirmasligi va resurslardan samarali foydalanmasligi muhim cheklovlarni yuzaga keltirmoqda, bu esa pedagoglarning malakasini oshirish va metodik yordamni kuchaytirishni talab qiladi.

Tadqiqotimiz natijalari asosida quyidagi ilmiy – metodik tavsiyalar ishlab chiqildi:

Birinchidan, ta'lim muassasalari darajasida ingliz tilini o'qitishda innovatsion texnologiyalar va raqamli resurslardan foydalanishni tizimli ravishda tashkil etish uchun maxsus metodik komplekslar ishlab chiqilishi va amaliyotga joriy qilinishi lozim.

Ikkinchidan, o'qituvchilar uchun muntazam malaka oshirish kurslari tashkil etilishi, bunda interaktiv va amaliy treninglar orqali raqamli savodxonlik darajasini oshirish zarur.

Uchinchidan, ta'lim jarayonida individual yondashuvni rivojlantirish maqsadida o'quvchilarning o'quv faolligiga moslashtirilgan, moslashuvchan raqamli platformalar va innovatsion ta'lim vositalarini keng joriy etish tavsiya qilinadi.

To'rtinchidan, ota-onalar va boshqa ta'lim ishtirokchilarini zamonaviy texnologiyalar va raqamli resurslarning ingliz tilini o'rganishdagi afzalliklari bilan muntazam tanishtirish, ularning jarayonga faolligini oshirish muhim hisoblanadi.

Beshinchidan, innovatsion texnologiyalar va raqamli resurslarning ta'lim samaradorligiga ta'sirini doimiy monitoring qilish uchun keng qamrovli baholash tizimi tashkil etilishi kerak.

Oltinchidan, texnik va metodologik muammolarni bartaraf etish maqsadida ta'lim muassasalarining infratuzilmasini yaxshilash, o'qituvchilarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha strategik dasturlar ishlab chiqish zarur.

Ingliz tilini o'qitishda innovatsion texnologiyalar va raqamli resurslardan foydalanish o'quvchilarning til o'rganish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Zamonaviy ta'lim vositalari o'quvchilarning lingvistik kompetensiyalarini rivojlantirishda, mustaqil fikrlash va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, pedagoglarning texnologik savodxonligini oshirish va ta'lim infratuzilmasini yaxshilash ustuvor vazifa sifatida qolmoqda. Ta'lim jarayoniga raqamli resurslarni integratsiya qilish, individual yondashuvni kuchaytirish va metodik qo'llab-quvvatlash samarali natijalar beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-187-son qarori. 2021-yil 6-may. "Xorijiy tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida".
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-81-son farmoni. 2022-yil 28-yanvar. "Yangi O'zbekiston – maktab ostonasidan boshlanadi".
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026-yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi".
4. Warschauer, M. (2004). *Technological Change and the Future of CALL*. Oxford University Press.
5. Blake, R. (2013). *Brave New Digital Classroom: Technology and Foreign Language Learning*. Georgetown University Press. 1. Yo'ldoshev X. (2022).
6. *Innovatsion pedagogik texnologiyalar va raqamli ta'lim resurslari**. Toshkent: O'zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
7. Islomov B. (2021). "Zamonaviy xorijiy til ta'limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tatbiqi". Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
8. Tursunov M. (2023). "Chet tilini o'qitishda innovatsion texnologiyalar: nazariy va amaliy jihatlar". Toshkent: O'zbekiston ilmiy nashriyoti.